

3 Rozvodovost

Podle údajů získaných od Ministerstva spravedlnosti ČR bylo v roce 2016 rozvedeno 25,0 tisíce manželství, o 1,1 tisíce méně než v předchozím roce a nejméně od roku 2000. Úbytek rozvodů byl částečně odrazem nižší intenzity rozvodovosti, výrazněji pak odrazem snižujícího se počtu sňatků v předchozích letech. Rozvodem by při setrvání měr rozvodovosti z roku 2016 skončilo 45,2 % manželství a trvala by v průměru 13,1 roku. Z úhrnu rozvedených manželství bylo 58,9 % rozvodů manželství s nezletilými dětmi, kterých bylo celkem 22,9 tisíce.

Počet rozvodů se v roce 2016 meziročně snížil o 1,1 tisíce na 24 996, což byla nejnižší hodnota od roku 2000⁸. V rámci sledovaného období od roku 2006 do roku 2016 došlo k poklesu počtů rozvodů, nicméně nejednalo se o plynule klesající trend. V letech 2006–2008 hodnoty stagnovaly, v letech 2010 a 2013 byl zaznamenán mírný meziroční nárůst. Klesající trend počtu rozvodů je především odrazem snižujícího se počtu sňatků, částečně je spjat i s nižší rozvodovostí.

Od 1. 1. 2014 je možno⁹ podávat návrh na rozvod manželství i jako společný návrh obou manželů. Statisticky zachyceno je však toto třídění rozvodů podle navrhovatele až od roku 2015; společný návrh byl v tomto roce uveden u 31 % rozvodů. V roce 2016 bylo iniciováno oběma manželi již téměř 41 % rozvodů (celkem 10 138) a šlo o vůbec nejčetnější kategorii. Na návrh ženy bylo rozvedeno 9 581 manželství (38,3 %), na návrh muže 5 277 (21,1 %).

Ze čtyř pětín se muži a ženy rozváděli poprvé. Podíl opakovaných rozvodů (vyššího než prvního pořadí) se dlouhodobě pohybuje kolem jedné pětiny, v roce 2016 činil 19,7 % u mužů (absolutně 4 928) a 19,2 % u žen (4 802). Ve většině případů (z více jak 88 %) se jednalo o jejich druhý rozvod.

Tab. 3.1 Rozvody podle návrhu a pořadí, 2006–2016

	2006	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Rozvody celkem	31 415	28 113	26 402	27 895	26 764	26 083	24 996
v tom na návrh: muži	10 469	9 946	9 404	9 850	9 710	6 303	5 277
ženy	20 946	18 167	16 998	18 045	17 054	11 604	9 581
společný návrh	x	x	x	x	x	8 176	10 138
Pořadí rozvodu muže: 1.	25 126	22 650	21 284	22 317	21 391	21 047	20 068
2.	5 564	4 815	4 498	4 908	4 792	4 439	4 345
3.+	725	648	620	670	581	597	583
Pořadí rozvodu ženy: 1.	25 388	22 740	21 352	22 565	21 582	21 190	20 194
2.	5 345	4 815	4 533	4 782	4 602	4 378	4 263
3.+	682	558	517	548	580	515	539
Opakované rozvody (%) - muži	20,0	19,4	19,4	20,0	20,1	19,3	19,7
- ženy	19,2	19,1	19,1	19,1	19,4	18,8	19,2

S kolísavým vývojem úhrnného počtu rozvodů korespondoval i kolísavý vývoj počtu rozvodů s nezletilými dětmi a celkového počtu nezletilých dětí při rozvodu (tab. 3.2). V roce 2016 rozvod podle údajů Ministerstva spravedlnosti ČR zasáhl celkem 22 855 nezletilých dětí (o 5,3 tisíce méně než v roce 2006). Rozvody s nezletilými dětmi (14 726) tvořily celkem 58,9 % ze všech rozvodů, jejich podíl meziročně mírně vzrostl (o 1,4 procentního bodu). Celkem 10 270 rozvodových řízení (41,1 %) se naopak nezletilých dětí nedotýkalo.

V manželstvích s nezletilými dětmi, která v roce 2016 skončila rozvodem, žilo v 51,1 % případů jedno nezletilé dítě, v 43,6 % dvě děti a 5,4 % rozvádějících se manželů mělo v době rozvodu tři či více nezletilých dětí. Ve sledovaném období u rozvodu mírně vzrostlo zastoupení rodin se dvěma dětmi (z 37,3 % v roce

⁸ Pomineme-li rok 1999, kdy nízký počet rozvodů (23,7 tisíce) souvisel s novelizací zákona o rodině, tak šlo o počet nejnižší dokonce od roku 1975.

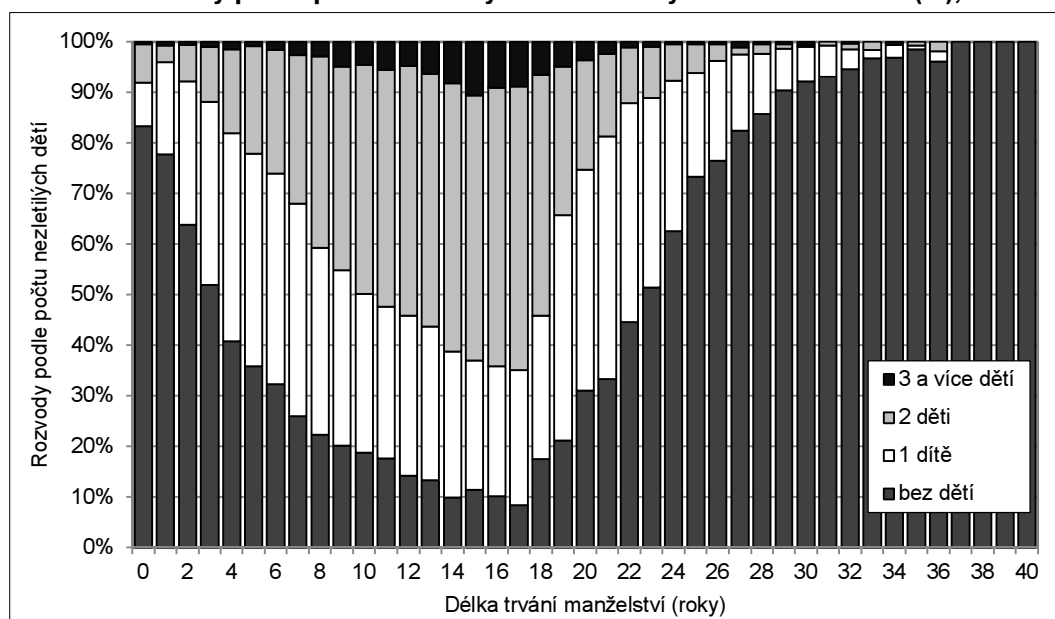
⁹ Podle nového občanského zákoníku (§755–758).

2006) na úkor rodin s jedním dítětem (57,9 % v roce 2006). Na jedny rozvádějící se manžele s dětmi dlouhodobě připadá v průměru okolo 1,5 dítěte. Bez nezletilých dětí je většina dlouhotrvajících manželství (25 a více let trvání) a také manželství rozvádějící se v prvních letech trvání manželství. V roce 2016 převažovaly rozvody bez nezletilých dětí v délce 0 až 3 roky od uzavření sňatku. Od délky 4 roky po 22 let trvání manželství již naopak většinu tvořily rozvody s přítomností dětí, přičemž vůbec největší podíly rozvodů s nezletilými dětmi na celkovém počtu rozvodů byly v roce 2016 po 14 až 17 letech manželství (v průměru 90 %). V délce 14 až 17 let trvání bylo také největší zastoupení rozvodů manželů vychovávajících tři a více dětí (zde zahrnovaly 8 až 11 % rozvodů). Struktura rozvodů podle počtu dětí a délky trvání manželství při rozvodu tak koresponduje s časováním narození dětí do manželství a s jejich dosažením dospělosti.

Tab. 3.2 Rozvody podle počtu nezletilých dětí, 2006–2016

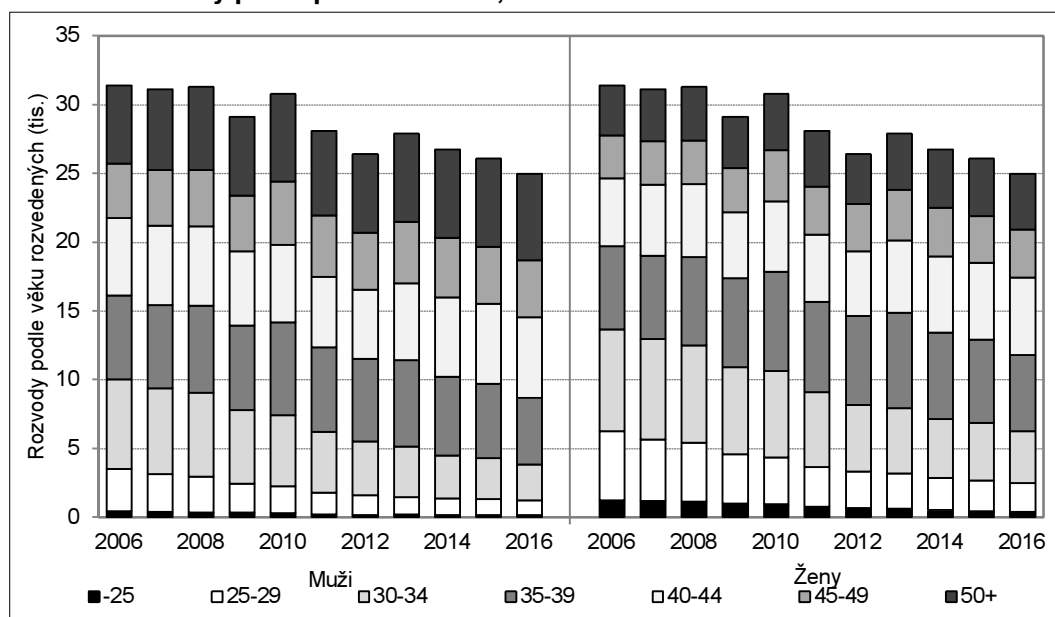
	2006	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Rozvody bez nezletilých dětí	12 412	12 282	11 213	11 974	11 557	11 090	10 270
Rozvody s nezletilými dětmi	19 003	15 831	15 189	15 921	15 207	14 993	14 726
v tom s 1 dítětem	11 004	8 948	8 292	8 591	8 265	7 830	7 523
s 2 dětmi	7 085	6 074	6 146	6 436	6 133	6 310	6 415
s 3 a více dětmi	914	809	751	894	809	853	788
Počet nezletilých dětí při rozvodu	28 117	23 716	22 983	24 335	23 119	23 187	22 855
Prům. počet dětí v manželstvích s dětmi	1,48	1,50	1,51	1,53	1,52	1,55	1,55
Prům. počet dětí v manželství při rozvodu	0,90	0,84	0,87	0,87	0,86	0,89	0,91
Rozvody s nezletilými dětmi (%)	60,5	56,3	57,5	57,1	56,8	57,5	58,9
v tom s 1 dítětem (%)	57,9	56,5	54,6	54,0	54,3	52,2	51,1
s 2 dětmi (%)	37,3	38,4	40,5	40,4	40,3	42,1	43,6
s 3 a více dětmi (%)	4,8	5,1	4,9	5,6	5,3	5,7	5,4

Obr. 3.1 Rozvody podle počtu nezletilých dětí a délky trvání manželství (%), 2016

Věková struktura osob, které se rozvedly, se v průběhu sledovaného období měnila. U rozvádějících se žen byla přitom zřejmá mladší věková struktura. V rámci desetiletých věkových skupin převládali u rozvedených mužů nejprve 30–39letí, od roku 2013 již 40–49letí. V roce 2016 bylo ve věku 40–49 let 40,1 % rozvedených mužů, absolutně 10 026, o 2,6 tisíce více než 30–39letých. V případě žen byly po celé sledované období při rozvodu nejpočetnější 30–39leté, v roce 2016 se ale jejich podíl blížil podílu žen rozvedených ve věku 40–49 let (37,2 % ku 36,6 %). Ve sledovaném období se snížil počet rozvodů, kdy manželům bylo méně než 30 let, což odráží zejména početnost daných generací, ale také pokles sňatečnosti v mladším věku.

Obr. 3.2 Rozvody podle pohlaví a věku, 2006–2016

Podle doby trvání manželství do jeho zániku rozvodem, v rámci pětiletých délek trvání manželství (tab. 3.3), jsou již od počátku 21. století nejčetnější rozvody v intervalu po 5–9 letech manželství. Ve sledovaném období se na ročním počtu rozvodů podílely z 20–23 %, v roce 2016 k nim patřilo 22,9 % všech rozvodů (absolutně 5 720). Druhou nejčetnější skupinu zastupovaly rozvody po 10–14 letech trvání manželství (17,4 %), stejně jako v roce 2015 (16,9 %), v letech 2006–2014 byly ale druhé nejčetnější rozvody do 5 let od uzavření manželství. Zastoupení rozvodů v délce 0–4 roky má od roku 2010 klesající tendenci (z 18,2 % v roce 2006 na 16,8 % v roce 2016), ještě výrazněji ale klesal podíl rozvodů v délce 15–19 let trvání manželství (z 17,4 na 13,6 % v roce 2016). Oproti tomu podíl rozvodů po 25–29 letech i po 30 letech trvání manželství na celkovém počtu rozvodů měl od roku 2006 s mírnými výkyvy rostoucí trend (z 6,5 na 9,4 %, resp. z 5,2 na 8,0 %).

Tab. 3.3 Rozvody podle délky trvání manželství, 2006–2016

Délka trvání manželství (roky)	2006	2011	2012	2013	2014	2015	2016
0–4	5 715	5 358	4 952	4 866	4 523	4 398	4 188
5–9	7 209	5 675	5 444	6 106	6 153	6 066	5 720
10–14	5 681	4 440	4 424	4 702	4 298	4 409	4 355
15–19	5 479	4 188	3 935	3 890	3 682	3 549	3 399
20–24	3 679	4 156	3 710	3 921	3 659	3 289	2 973
25–29	2 033	2 271	2 148	2 374	2 343	2 268	2 349
30+	1 619	2 025	1 789	2 036	2 106	2 104	2 012
Celkem	31 415	28 113	26 402	27 895	26 764	26 083	24 996
	%						
0–4	18,2	19,1	18,8	17,4	16,9	16,9	16,8
5–9	22,9	20,2	20,6	21,9	23,0	23,3	22,9
10–14	18,1	15,8	16,8	16,9	16,1	16,9	17,4
15–19	17,4	14,9	14,9	13,9	13,8	13,6	13,6
20–24	11,7	14,8	14,1	14,1	13,7	12,6	11,9
25–29	6,5	8,1	8,1	8,5	8,8	8,7	9,4
30+	5,2	7,2	6,8	7,3	7,9	8,1	8,0

Na vyšší zastoupení rozvodů po delší době trvání manželství (po 25 a více letech) má vliv nejen dřívější vyšší roční počet uzavřených manželství, ale také změna intenzity jejich rozvodovosti (tab. 3.4). Počet rozvodů na 100 sňatků uzavřených před příslušným počtem let byl pro skupinu 25–29 let trvání manželství v roce 2016 vyšší než v roce 2006 (vzrostl z 0,47 na 0,57 rozvodů na 100 sňatků), přičemž toto zvýšení se

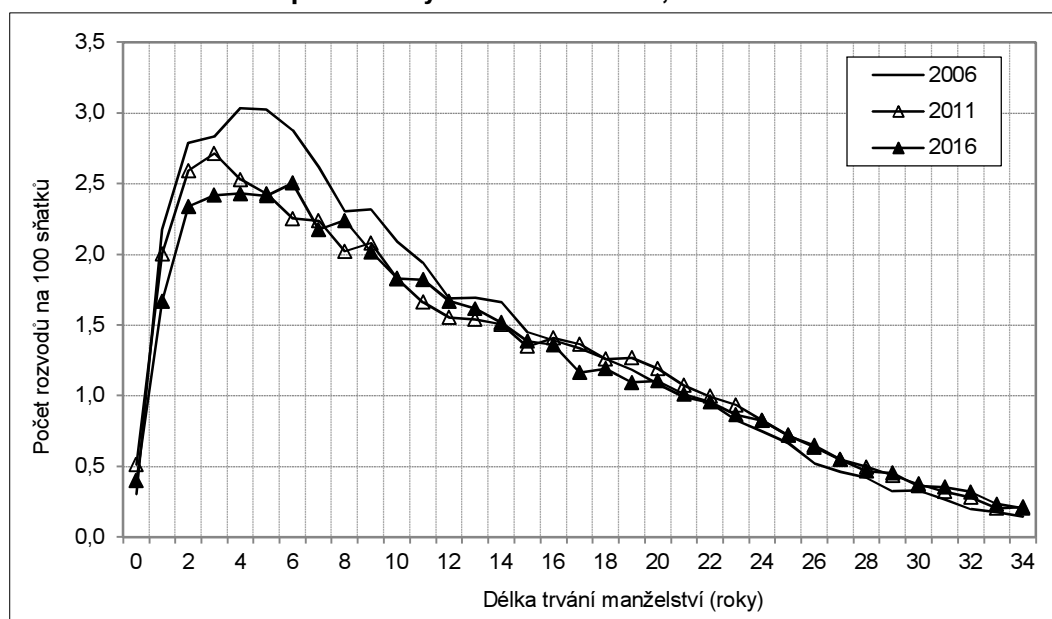
odehrálo mezi lety 2006 až 2010 (0,58 rozvodů na 100 sňatků v roce 2010). Rozvodovost po 30 a více letech trvání manželství se mezi lety 2006 a 2016 zvýšila z 0,17 na 0,24 rozvodů na 100 sňatků, přičemž nejvyšší byla v roce 2015. V kratších délkách trvání manželství se rozvodovost mezi roky 2006 a 2016 naopak snížila. V rámci pětiletých skupin délky trvání manželství dosahuje intenzita rozvodovosti již dlouhodobě vrcholu po 5–9 letech manželství, druhá nejvyšší je v intervalu délky 0–4 roky. V roce 2016 byla nejvyšší intenzita rozvodovosti po třech až šesti letech trvání manželství, kdy v každém roce skončilo 24 až 25 z tisíce manželství rozvodem (s maximem po šesti letech).

Tab. 3.4 Rozvodovost podle délky trvání manželství, 2006–2016

Délka trvání manželství (roky)	2006	2011	2012	2013	2014	2015	2016
0	0,30	0,51	0,45	0,49	0,44	0,44	0,40
1	2,17	2,00	1,89	1,97	1,82	1,85	1,67
2	2,79	2,59	2,44	2,44	2,27	2,26	2,34
3	2,83	2,71	2,53	2,65	2,65	2,58	2,42
4	3,03	2,53	2,66	2,76	2,70	2,62	2,43
5	3,02	2,43	2,33	2,65	2,68	2,59	2,41
6	2,88	2,25	2,16	2,48	2,52	2,55	2,50
7	2,61	2,24	2,10	2,30	2,34	2,33	2,18
8	2,31	2,02	2,04	2,15	2,06	2,26	2,24
9	2,32	2,08	1,81	1,94	2,06	1,99	2,02
0–4	2,22	2,12	2,03	2,09	1,99	1,94	1,82
5–9	2,62	2,20	2,09	2,31	2,33	2,34	2,26
10–14	1,80	1,62	1,63	1,77	1,64	1,70	1,69
15–19	1,32	1,32	1,31	1,36	1,33	1,29	1,24
20–24	0,92	1,00	0,92	1,00	0,98	0,96	0,94
25–29	0,47	0,57	0,53	0,58	0,57	0,55	0,57
30+	0,17	0,22	0,20	0,23	0,24	0,25	0,24
Úhrnná rozvodovost (%)	48,7	46,2	44,5	47,8	46,7	46,5	45,2
Průměrná délka trvání manželství	12,0	12,9	12,8	13,0	13,1	13,0	13,1

Pozn.: Počet rozvodů dané délky trvání manželství na sto sňatků uzavřených před daným počtem let. U pětiletých intervalů délky trvání manželství průměrná rozvodovost v daném intervalu. U intervalu 30+ let počet rozvodů vztahován k 10 sňatkovým kohortám.

Obr. 3.3 Rozvodovost podle délky trvání manželství, 2006–2016

Při setrvání intenzity rozvodovosti podle délky trvání manželství z roku 2016 by rozvodem skončilo 45,2 % manželství v průměru po 13,1 letech jeho trvání. Oproti roku 2015 se úhrnná rozvodovost meziročně snížila

o 1,3 procentního bodu, ve srovnání s rokem 2006 byla nižší o 3,4 procentního bodu. Prozatímní nejvyšší úroveň dosáhla úhrnná rozvodovost v roce 2010, a to 50,0 %, naopak nejnižší byla ve sledovaném období roku 2012 (44,5 %). Průměrná délka trvání manželství do jeho zániku rozvodem měla s menšími výkyvy poslední dvě desetiletí rostoucí tendenci, v roce 2016 dosáhla úrovně 13,1 let, což bylo o 0,1 roku více než v předchozím roce, ve srovnání s rokem 2006 více o 1,1 roku. Prodloužení průměrné délky manželství při rozvodu je odrazem snížení úrovně rozvodovosti v kratších délkách trvání manželství a jejím zvýšením v intervalu 20 a více let od uzavření manželství.

V roce 2016 bylo v České republice rozvedeno 1 906 manželství, kde alespoň jeden z manželů měl cizí státní občanství, což bylo o 140 méně než v předchozím roce. Tyto rozvody představovaly 7,6 % z celkového počtu všech rozvodů, o 0,2 procentního bodu méně než v roce 2015, ve srovnání s rokem 2006 ale o 1,7 procentního bodu více. Počet cizinců, kteří stanuli v roce 2016 u rozvodu, byl 2 277, o 124 nižší než v roce 2015.

Z rozvodů, kde alespoň jeden z partnerů nebyl občanem ČR, šlo v roce 2016 ve 47,4 % případech o rozvod manželského páru, kdy žena měla české státní občanství a muž cizí. Z těchto 904 rozvodů byla více než čtvrtina rozvodů Češky s mužem ze Slovenska (245), na druhém a třetím místě se značně nižším počtem byly rozvody Češek s občany Ukrajiny (65) a Německa (43). Rozvodů mužů-občanů ČR s cizinkou bylo tradičně o něco méně, obdobně jako ve statistice uzavřených sňatků. Nejčastěji se v roce 2016 jednalo o rozvody Čecha s ženou Slovenkou (v téměř 40 % případech, v absolutním počtu 252), dále pak s Ukrajinkou (136) a Ruskou (61). V roce 2016 bylo evidováno dosud nejvíce rozvodů, kdy ani jeden z manželů neměl české státní občanství. Ve srovnání s rokem 2006 jejich počet vzrostl o 285 na hodnotu 371 v roce 2016. Nejčastěji se jednalo o občany Vietnamu (119 rozvodů v roce 2016), kteří od roku 2013 převažují u rozvodu nad Slováký (70 rozvodů v roce 2016). Délka trvání manželství dvou cizinců při rozvodu (tab. 3.5) byla za posledních pět let v průměru o 4,0 roku kratší než v případě rozvedeného manželství dvou občanů ČR. U manželství, kde byl jen jeden z rozvádějících se manželů cizího státního občanství (ať muž či žena), byla průměrná doba trvání manželství ještě kratší, když se ve srovnání s rozvody dvou občanů ČR lišila zhruba o 5,0 roku.

Tab. 3.5 Rozvody podle státního občanství manželů, 2006–2016

	2006	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Rozvody alespoň s 1 cizincem	1 872	1 874	1 900	1 842	1 894	2 046	1 906
- podíl na všech rozvodech (%)	6,0	6,7	7,2	6,6	7,1	7,8	7,6
Počet cizinců u rozvodů	1 958	2 044	2 103	2 101	2 190	2 401	2 277
Rozvody - žena ČR + cizinec	1 069	1 026	1 032	935	942	1 005	904
z toho státní občanství: Slovensko	165	222	238	212	259	255	245
Ukrajina	103	83	59	70	62	86	65
Německo	64	59	61	44	47	48	43
Rozvody - muž ČR + cizinka	717	678	665	648	656	686	631
z toho státní občanství: Slovensko	123	181	194	211	216	235	252
Ukrajina	259	203	195	172	190	205	136
Rusko	89	58	65	61	51	53	61
Rozvody - oba cizinci	86	170	203	259	296	355	371
z toho: dva občané Vietnamu	12	20	38	66	98	103	119
dva občané Slovenska	28	35	59	63	77	69	70
dva občané Ukrajiny	7	18	30	24	35	39	35
	Průměrná délka trvání manželství při rozvodu*						
Rozvody dvou občanů ČR	14,1	15,1	14,9	15,1	15,2	15,2	15,2
Rozvody Češky s cizincem	7,1	9,0	9,8	9,9	10,3	10,3	10,3
Rozvody Čecha s cizinkou	7,4	9,3	9,9	10,1	10,2	10,1	10,1
Rozvody dvou cizinců	12,2	11,2	11,3	11,6	11,1	10,5	11,2

* Výpočet z absolutních počtů rozvodů podle délky trvání manželství (takto vypočtená průměrná délka trvání všech manželství je zhruba o 1,7 roku vyšší než údaje uvedené v tab. 3.4, vycházející z rozložení měr rozvodovosti podle délky trvání manželství).